

Budapest, 1877 III/28.

Melteságs Uram!

Bátor kodon mellékeltem a
Liszt-kár, Liszt és magyar zene történeti
múzeum kezdésében a „Magyarországban”
megjelentetett huzott cikket
megküldeni. Ami keletet legyél, Melteságs
ur Dohányi Ernő önéletrajza
referálai. Egy egyike, akció a Liszt
Társasággal bizonyára hamarosan eszünkkel
járni. Ha egyen, Fellner László nem
lelő kötetünk, - hisz ő is a zenei tudó van, -
soha többé nem len olyan remény
ei traktátó, aki történelmi hitelességgel
Melteságs Kálmán igazgató úrnak
Budapest.

Ismerd a rekonstrukció munkáját
megoldani! Ezzel az, hogy a Lint
^{kihátol}
Lai messze találod a fog érdekében
Keltet a jelentőségben a weimari
Lint é Goethe házához, a salzburgi
Morart házához, a bayreuthi Wagner
műveivel fog vetélkedni!

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

Doknányi Ernő főigazgató és Meltóság
Körmöcsényi Kultúrpropaganda jelentőségű
Tette len ezen ügy megvalósulása —
amelynek érdekében, Doknányi önméltósága
névén a Kulturálisminiszterium
előzárta most már ^{mielőtt} minden meg

fos Tenet.

Abban a reményben, hogy
e cikkkel magasztalásaitokat
hasznosan foglaltam, maradok
meg tisztelettel mindig jó híve

S Matéka Béla

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

Odahagyott fényt, kacajt, örömet, s ment új, soha nem látott barbár férjéhez. A barbárok elűzték a hunokat, Khun-Mo követelte a hercegnőt. Va császár helyét állított adottsávért a jól nevelt kis hercegnő pedig követte atyja parancsát, odahagyva mindent; mindent, ami életet, a világot jelentette a számára, s elindult a *vu-sun-ok* vad országa felé...
Odahagyott fényt, kacajt, örömet, s ment új, soha nem látott barbár férjéhez. A barbárok elűzték a hunokat, Khun-Mo követelte a hercegnőt. Va császár helyét állított adottsávért a jól nevelt kis hercegnő pedig követte atyja parancsát, odahagyva mindent; mindent, ami életet, a világot jelentette a számára, s elindult a *vu-sun-ok* vad országa felé...

S a férje! Öreg volt már s megviselt. Az ital rabja. Durva zsarnok. Csak olykor láthatta, ha gözs fejjel csókját kívánta, vagy gyermeküket akarta látni. Mert Hszi-Csün jó leány, engedelmes feleség volt: gyermekét szült urának, hogy családjá ki ne haljon, sirján legyen, ki áldozatot mutathat be. Csendben, megadás-szal, rókaszó nélkül viselte keserű sorsát a kis hercegnő. Csak olykor, ha senki nem látta, sirt fel halkán, csendesen, fájó zokogással. Egy ilyen felsírása az a vers is, amely nevét halhatatlanná tette.

Népem messze messze küldött, a *vu-sun-ok* távoli országába. Felesége vagyok a királynak. Háram — sátor, falaim — pongyából vannak... Csak hus az életem, s kancatej hozzá az italom... Ugy én a szívem itt — sirt fel szívbemarkolóan a csendes panasz —, csak hazagondolok mindig!... Oh bár a sárga daru lehetnék, rögtön visszazönnék hazámba...

Egy gazdag polgárlány

Cso-Ven-csün gazdag ember egyetlen, elkényeztetett leánya volt — és egy szégyen, kóbor költő, *Szu-ma Sjang-zsu* felesége lett...

A költő, mert nagyon tehetséges volt, a császár kegye jól jövedelmező állásba

radni. A biztos jövő nem lelkesítette, a munka nem érdekelte, de hívta az országot, a bizonytalan holnap, a kitalálhatatlan holnapután. Hívta az élet, a kaland; hajította a vére... Odahagyta szép hivatalát, kis fixét, biztoska fővöcskéjét, s az Országútra lépett. Ment, amerre lába vitte. Faluból városba, kastélyból útszéli vendégfogadóba. Gazdája mindig akadt, mert szépen énekelt, s mert mindig énekelt.

Egyszer Cso Ven-csün apja házába hívták. Nagy ünnepségre készültek, s fényét az ő énekével is emelni karták. Divathan volt a városkában.

Ez a románc első strófája, most az örök refrén jön: a gazdag leány és a kóbor költő meglátták, megszerették egymást, — s még az éjjel együtt megszöktek...

Az apa, előírásosan, nem örült a halhatatlannal való rokonsághakerülésnek és amikor a fiatalok, elfogyván a pénzük s pillanatnyilag jóllakván a szerelem édességeivel, hozzá, az ő „szerető szívé”-hez fordultak, nem akart tudni róluk. Ismért motivum ez is. A fiatalok erre egy kicsit büszkékké lettek, elhatározták, hogy majd megmutatják, meg tudnak lenni segítségük nélkül is, s hogy nem nekik van szükségük rá, hanem neki rájuk, — a végén azonban mégis mást gondoltak. Viszszatértek az asszonyka szülővárosába, s az apa házával szemben, az utca másik oldalán — kocsmát nyitottak. Ez használt. Az após szívet nem tudták meglágyítani, de büszkeségét, azt megtörték.

Szu-ma Sjang-zsu lassan ismert költő lett, s szépen is keresett, mert keresett szerelmesvers-író volt. Különösen a császári palota hölgyei halmozták el megrendelésekkel, az ő verseivel akarták elnyerni az Eg fia kegyét. Tiszta boldogság azonban nines, alig fogadta kegyeibe a költőt a szerencse, irigyei támadtak s megkezdődött a mende-monda. Volt-e alapja, nem, nem tudhatni; *Szu-ma Sjang-zsu* mindezesetre tagadta, — Cso Ven-csün pedig elhítte:

Azt mesélgették, hogy a bizony már nem fiatal, de még mindig életvidám költő a „*Mo-ling* hölgyeit” ostromolja versojével, hogy kegyüket megnyerje. A pletyka szíven találta asszonyát s fájdal-

szíven másra gondol; úgy látszik, el készakadunk egymástól... Ma még együtt vagyunk a boros serleg mellett; holnap holnap kimegyünk a patak partjára, k-rán reggel, a patak partjára... A patak vize elfolyik, Kelet felé, elfolyik Nyugat felé, s oly hideg, oly nagyon hideg!...

Amikor egybekeltünk — folytatja — nem sirtam; arra gondoltam, hogy egész ember, egy férfi lesz mellettem, a

Hubay Jenő és a budapesti Liszt-ház

Hubay Jenő, a hegédi legnagyobb magyar mestere, aki az utóbbi évtizedben valószínűleg mint egy élő esoda élt közöttünk, a Liszt-ház című közelemből megjelent műve előszavában mint nagyjelentőségű műtűzést nyomatékkal a következőket írja:

„Liszt-házról kell avatni a Zeneakadémián. Főiskola régi Andrássy-utji épületét, mely Liszt számos éven át hosszú időt töltött. Ebben lehet majd a magyar zeneakadémia múzeumot és a Liszt Ferenc országos társaságot is elhelyezni. Lakását, melyet halála után valódi módon szétlaktak, rekonstruálni kell. Epp úgy a terem, hol Liszt matematikát, Ebben hangversenyeket és felolvasásokat lehet rendezni.”

E sorok eredetének érdekes története van, amelynek egyedül szerény személyem tud tanúja s az alább elmondandó cikke is jellemző bizonyítékai, hogy az örökifjú Hubay minden nagyobb perspektívát eláruló közzétételével és lelkének minden idegizálással milyen intenzitással rezonált.

A következők kello mérlegelése szempontjából előre kell bocsátanunk azt a Magyarországon nem eléggé köztudatban lévő tényt, hogy az emberi művelődés művészetéről nevében azon legnagyobb szellemek és egyesítések sorában, akik között mindenekelőtt Dante, Michelangelo, Shakespeare, Goethe, Beethoven, Wagner Richard

Könnnyű észlelni, finom selyemre festett képek ezek az eredetiben, itt durva, barbár, vaskos nyugati kópiák. Ott szépen csengő szavak, gyöngyként alápergő sorok, itt esetlen mormogás, halvány visszfény egy más szépségnek, egy más világ-nak...

Futó András

vel találkozunk, a magyar földnek egy szűlőte foglal csak a külföld részéről is elismerten hevet és ez: Liszt Ferenc. Petőfinék a nevé már talán csak minden tízezredik ember hallotta a külföldön, aki Liszt nevét ismeri. Emlékszem: micsoda megilletődés fogott el, mikor Weimarban Goethe, majd Liszt Ferenc lakóházába beléptem, ahol ma is minden úgy van, mint e nagy emberek életében, úgyhogy az az érzés fog el bennünket, mintha náluk volnánk látogatóban, de a neves házigazda épp távol van. Hogy ilyen látogatás azok részére, akik kíváncsi emberek alkotásával és életével foglalkoztak, az élet legnagyobb elményei közé tartozik, annak számosan tanúi lehetünk, de ennek bizonyosságát felhozhatom még Firenzében Michelangelo lakóházában és Dante nyári lakában, a salzburgi Mozart-szülőházában, a bayreuthi Wagner Richard-palotájában való látogatásom mélyen bevéssző emlékeit, vagy azt az órát, amelyet a bécsi Ungargasse 5. sz. alatti régi házában töltöttem, ahol Beethoven IX. szimfóniáját írta, Petőfi egy szerű kiskörű szülőházát sem felejt el soha az ember! Lisztnek az Andrássy-ut 67. sz. alatti (Vörösmarty-mén sarkán) lévő lakóházában tett látogatásom, ahol a Moser család utolsó hat évében pesti tartózkodása alatt minden télen lakott — azonban a leg-szomorúbb emlékek közé tartozik.

Cionista

Hubay Jenő lakóházában

Ennek hatása alatt voltam, mikor október 29-én reggel Hubay Jenő palotájában felkerestem. Reggel 9 órára tűzte látogatásomat. Hosszú ideig még mindig danc-parti dolgozószobájában, amelyet s elképzelt napi munkáját, majd a szomszédos szobákba, a régi hallba, ahol festő és mekkel díszített fogadóterembe, a nagy házi falcsopót. Már először halljuk hangját, amint a nagyur utközben a személyzetnek meg néhány utasítást ad s néhány per múlva barátságos közfogás és élénk „reggelt” kívánsa üdvözlő bennünket. A mester dolgozószobájában rendszerint a képen levő nagy asztalhoz ültette vendégeit, maga pedig azzal szemben, egy masszív károsszékre kényelmesen hátradőlve foglal helyet. Ha nagy láriság jelenlétében kisebb idegesnek és sokszor szórakozottnak látszott ilyenkor, személyes megbeszélések alkalmával, csupa figyelem volt.

Értekezéseink folyamán elmondottam a pesti Liszt-házban tett látogatásom benyomásait, hogy a Vörösmarty-utcaiból „nyíló lépcső” az I. emeletre felérve, a lakást a legvigasztalóbb állapotban találtam. A szobák elhelyezkedése, ültet, kopott írógépek, asztalok a helyiségben állandóan jövő-menő tömeg Liszt kis hálószobájában, ahol a nagy mester néha beteg is annyit írt, dolgozott nem tudván aludni, fel éjjeleken át kompo-

nált vagy áhitatosan imádkozott, sokszor magára hagyva, órák hosszat élete nagy emlékeivel volt elfoglalva; most egy rozoga vaskályha, annak vasosövétől füstös a szoba egyrésze! A helyiséget a Cionista Egyesület bérel, a nagy „zeneterem”, ahol Liszt emlékének őrzésére, amely teremhez Dohnányi, Bartók, Kodály, később Vécsey és az első magyar csodagyerekek, ifjúkori szereplése fűződik, s így a zenetörténetünk egyik legnevezetesebb helye: a Cionistaegylet ostéknint a Csillag-téle táncintézetnek adta albérlébe. Mint Petőfi felbőrdült, amikor Kazinczy egykori kúriáját Széchalmon, fél csirképpen, félig mint tömeglakást fedezte fel, úgy dőbbsen meg Hubay is: „A Cionista Egylet iródját! Borzasztó!” ismételte el többször.

Hubay felindulva fakad ki, hogy „milyen vandálizmus volt az annak idején, mikor Liszt lakását felszabták, mindent visszaadtak az adományozóknak, a tárgyakkal, emlékekkel nem törődött senki, elmondja, hogy Petegring titkár kócskaszára hordta ki a könyveket, írókat, csak vágják, amit lehet. Lisztől is úgy gondolták, majd tovább el művelni, minek itt az a sok lom.” Ezeket tárgyalva, egyszerre csak felvetődik az a gondolat, hogy e vétkes mulasztás csak úgy nyerhet jóvátételt, ha Liszt egykori lakásában teremtik meg a magyar zenetörténeti múzeumot.

Magyar zenetörténeti múzeumot!

Hubay izgatottan felugrik székről s lelkesülten kiáltja: „Igen, azt kell tennünk! A magyar zenetörténeti múzeumot ott rendezzük! Erről írok legközelebbi cikkemben!” — Odasietett íróasztalához és piros ceruzával felírta magának: „Magyar zenetörténeti múzeum”. A cikk 1934. november 11-én meg is jelent. Abban Hubay elmondván Liszt lakásának valószínűsítő szótrombolásának esetét, azt írja, hogy a lakásnak rekonstrukciójával „nagy dolgot lehetne teremteni, Budapest egy rendkívül attraktívval gazdagodna.”

Ez a kérdés azóta sem hagyta nyugton. Ismételtén tárgyalt a kultuszminisztériummal, a Liszt Ferenc Társasággal, hogy legelőbb egyelőre azt a lakást kellene kibérelni. Hubay Jenő még néhány hittel halála előtt is beszélgetést folytatott Fellner Sándor műépítésszel, a pénzügyminisztérium, igazságügyminisztérium, a Dunapalota fejes tervezőjével. Egy véletlen folytán kitűnődött ugyanis, hogy az őz műépítész tervezte annak idején a régi zeneakadémia berendezését, Liszt Ferencel folytatott személyes megbeszélések alapján annak magánlakosztályai is,

Nagy szerencse, hogy a fiatalos lelkesedéssel telített öregur itt el még közöttünk, ő kész örömmel vállalkozott is a közreműködésre és az ő segítségével a mulasztások egyrésze még pótolható. Egyik-másik család is öríz meg Lisztől egy-egy butoradarabot, úgyhogy ezek összegyűjtésével, s zenetörténeti anyag kiegészítésével a fővárost idővel egy világraszóló látványossággal lehet gazdagítani, ha az illetékes tényleg még most, míg nem késő, kézbeveszik az ügyet. S külföldi zene-tudósok részére is nagyon kincset jelentene a Bartók-Kodály féle magyar népdalgyűjtemény, folklorelkutatók hozzáférhetővé tett tudományos anyagát! Ezt Hubay is elismerte, noha közvélemény, hogy a legújabb zenei irányoktól elvi ellentétek választották őt el.

További tervek

Mint a Liszt-ház ügyével, úgy azonosította magát Hubay teljes lelkesedéssel azzal a tervvel, hogy Liszt életét egy többtázas képből álló gyűjteménnyel kell mint — jelentős részben magyar vonatkozású — beszédes doku-

mentumokból álló Liszt szobrot léccelik a Zeneakadémia I. emeletéről a Liszt Ferenc téren mindenki részére láthatóan helyezték volna el. „De ha már ezt nem csinálták meg, — mondta csupa hévvel — akkor legalább ezt a könyvet csinálták meg. Hiszen az — a ezt olyan lendülettel mondta, hogy szavainak zengése mindig meg fog maradni emlékemben — maga felér egy monumentummal!” Tüstént leült s néhány sorral is markáns erővel szerezve le a legsürgősebb teendőket, ezt írta Budapest társadalmi életének egyik jelentős szerepet játszó személyiségének:

„Budapest, 1936. január 5. Kedves Barátom, Dr. Mátéka Béla urat a legnevezetesebben ajánlom szíves jóindulatodba. Tekintsd meg kérelek az ő Liszt-gyűjteményét és vedd latba nagy befolyásodat, hogy a tervbe vett mű megjelenhessen.”

Hatalmas propaganda volna Liszt nagysága és magyarsága mellett! Baráti üdvözléssel Igar híved.

Hubay Jenő.

Irt személyesen a kultuszminiszternek is. Így segített ő elő minden érdemes ügyet. Rögtön megértett, lelkesített és cselekedett, ahol csak lehetett. Érdekes az is, mikor szóba hoztam, hogy hozzá kellene látni azoknak a dokumentumoknak összegyűjtéséhez, amelyek az ő életét és működését a zenetörténet külföldi vonatkozásaival összekapcsolják, azt válaszolta: „Nálam az még nem olyan sürgős.” — „Oh, nem azért mondom — válaszoltam — hiszen reméljük: Kegyetlen Urunk megéri egészségben a 100-ik életét.” „Azt nem, de egyelőre még bírom,” mondta. „Majd arra is rákerül a sor, de most ezt a Liszt művet hozza tető alá, ez a maga legsürgősebb dolga.” Az ő jelentős ösztönzésének hatása alatt meg is született a 300 képet felölelő mű, épp Liszt halála évfordulóján sikerült azt Németországban Hubay és Roabe előszavával megjelentetni. (A magyar kiadást sajnos anyagi kérdések miatt egy magyar kiadó sem vállalta és így végeredményben a Liszt-kérdésben mintegy 100 dokumentummal a magyar ügy mellett bizonyító gyűjteményt a németeknek kellett megjelentetni.)

Mind ezek is mutatják, hogy közel a 80-ik életéhez, mégis mennyi időt szakított az öreg mester minden egyéb, amelynek számára — természetesen — feladta a

mondhatta volna, hogy eleget fáradt már, őt hagyják már békében, nem kímélte magát s így sajnos — ami a legtragikusabb — dacára a megért ritka kornak emlékiratai mégis befejezetlenül maradtak. Szeretjük volna erre jobban unatolni, de ez kényes volt, könnyen félreérthető volna. Össze is írtam egy egész füzetre való kérdést. Budapestnek külföldi nagy művészekkel, Brahms-szal, Massenet-val, Saint-Saëns-szal, Jochims-mal stb. való zenetörténeti kapcsolataira vonatkozólag, olyanokat, amelyekre ma még csak Hubay Jenő tudott volna felelni, egyrészt meg is beszéltek, de a nagyrészt a választ mégis elvitte magával a sírba.

Félbemaradt tervek...

Szóba került, hogy az ő személyes visszaemlékezése, ellenőrzése alatt azt a nagy jelentet megrajzoltatják, amikor mint 15 éves ifjú apjának vezénylete alatt a Pesti Vigadó kátermében díszelmeült arcra a Beethoven-hegedűversenyt játszott s ott voltak a hallgatók sorában Liszt, Wieniawski, a legnagyobb lengyel hegedűs, Rabinstein, az orosz zongoristán. Egyike lett volna a magyar zenetörténet legérdekesebb emlékeinek. Ez is elmaradt...

Olyan komoly volt ő mindenben: a szomorú csak az, hogy a halált nem vette komolyan.

A „Liszt-ház” és a magyar zenetörténeti múzeum megvalósulása, a Budapesten minden 5 vagy 10 évben — mint ahogy legutóbb mondta művészi „csúcsteljesítménnyel” — megvalósítandó. Liszt Ferenc nevének égése alatt rendezendő nemzetközi jelentőségű zene-ünnepségek, (mely gondolatlatl szintén menten szívvel, lélekkel azonosította magát), mind nagyobb célkitűzései között szerepeltek. Ezen jelentős tervek megakadályozásának memóriáinak be nem fejezésével, valóban igen nagy veszteség érte a magyar kultúrtörténetet. Nagy életének minden dicső mozzanata mellett is ebben rejlik hirtelen halálának tragikum.

A mulhatatlanul sürgős teendők közül pedig a Liszt-ház ügye Hubay szellemi végrendeletéhez is tartozik. Ebben ő önkéntelenül főleg nagy elődének, Lisztnek szöszölője volt, aki ha arra eszmélhetne, hogy kedves budapesti otthonából mi lett, egyedül ebben a gondolatban találta csak megayugrást és jóvátételt, hogy ez a hely most már nekünk az ő emléké, hanem az örökségét átvett nagy zenei harcok. Hubay, Dohnányi, Bartók, Kodály stb. világraszóló munkásságát és tudományos eredményeit is dokumentálja házájuk és külföld előtt.

Mátéka Béla ír.

például a *vu-sun-ok* harcos, erős népét. De a segítségnek ára volt, a barbárok barbár fejedelme szemét vetett a hercegnőre. *Khun Mo* feleségül kívánta *Hszi-Csün-t*.

Odahagyták neki.

A barbárok elűzték a hunokat, *Khun-Mo* követelte a hercegnőt. *Vu* császár helyt állott adott szaváért s a jól nevelt kis hercegnő pedig követte atyja parancsát, odahagyva mindent; mindent, ami élete, a világot jelentette a számára, s elindult a *vu-sun-ok* vad országa felé...

Odahagyott fényt, kacajt, örömet, s ment új, soha nem látott barbár férjéhez, a *vu-sun-ok* vad népéhez. Uffalan utakon, íjesztő sziklák, harsogó hegyipatakok, sőt rengetegek közt haladtak, míg a komor *li* folyó barátságatlan völgyébe, új országába eljutottak. Durva emberek, bozontos szakállú férfiak, kérgesbőrű nők vették körül és kezdetleges, kietlen élet.

S a férj! Öreg volt már s megviselt. Az ital rabja, durva zsarnok. Csak olykor láthatta, ha gözs fejjel csókját kívánta, vagy gyermeküket akarta látni. Mert *Hszi-Csün* jó leány, engedelmes feleség volt: gyermeket szült urának, hogy családja ki ne haljon, sirján legyen, ki áldozatot mutat be. Csendben, megadással, zokszó nélkül viselte keserű sorsát a kis hercegnő. Csak olykor, ha senki nem látta, sirt fel halkán, csendesen, fűző zokogással. Egy ilyen felsírása az a vers is, amely nevét halhatatlanná tette.

Népem messze-messze küldött, a *vu-sun-ok* távoli országába. Felesége vagyok a királynak. Háram — sátor, falaim — ponyvából vannak... Csak hus az életem, s kancatej hozzá az italom... Ugy én a szivem itt — sirt fel szivbemarkolóan a csendes panasz — csak hazagondolok mindig!... Oh bár a sárga daru lehetnék, rögtön visszazánnék hazamba...

Egy gazdag polgárlány

Cso-Ven-csün gazdag ember egyetlen, elkényeztetett leánya volt — és egy szegény, kóbor költő, *Szu-ma Szjang-zsu* felesége lett...

A költő, mert nagyon tehetséges volt, a császár kegye jól jövedelmező állásba

radni. A biztos jövő nem lelkesítette, a munka nem érdekelte, de hirtelen az országút, a bizonytalan holnap, a kitalálhatatlan holnapután. Hirtelen az élet, a kaland; hajította a vére... Odahagyta szép hivatását, kis fixét, biztoska jövőcskéjét, s az Országútra lépett. Ment, amerre lába vitte. Faluból városba, kastélyból utcsó vendéglőfogadóba. Gazdája mindig akad, mert szépen énekelt, s mert mindig énekelt.

Egyszer *Cso Ven-csün* apja házába hívták. Nagy ünnepségre készültek, s fényét az ő énekével is emelni kapták. Divatban volt a városkában.

Ez a románc első strófája, most az örök refrén jön: a gazdag leány és a kóbor költő meglátták, megszerették egymást, — s még az éjjel együtt megszöktek...

Az apa, előírásosan, nem örült a halhatatlannal való rokonságbakerülésnek és amikor a fiatalok, elfogyván a pénzük s pillanatnyilag jóllakván a szerelem édességeivel, hozzá, az ő „szerető szívé”-hez fordultak, nem akart tudni róluk. Ismertet motivum ez is. A fiatalok erre egy kicsit büszkébb lettek, elhatározták, hogy majd megmutatják, meg tudnak lenni segítségük nélkül is, s hogy nem nekik van szükségük rá, hanem neki rájuk, — a végén azonban mégis mást gondoltak. Viszszatértek az asszonyka szülővárosába, s az apa házával szemben, az utca másik oldalán — köcsmát nyitottak. Ez használt. Az após szívet nem tudták meglágyítani, de büszkeségét, azt megtörték.

Szu-ma Szjang-zsu lassan ismert költő lett, s szépen is keresett, mert keresett szerelmesvers-író volt. Különösen a császári palota hölgyei halmozták el megrendelésekkel, az ő verseivel akarták elnyerni az Eg fia kegyét. Tiszta boldogság azonban nincs, alig fogadta kegyeibe a költőt a szerencse, irigyi támadtak s megkezdődött a mende-monda. Volt-e alapja, nem, nem tudhatni; *Szu-ma Szjang-zsu* mindenesetre tagadta, — *Cso Ven-csün* pedig elhitte:

Azt meséltették, hogy a bizony már nem fiatal, de még mindig életvidám költő a „*Mo-ling* hölgyei” ostromolja verseivel, hogy kegyüket megnyerje. A pletyka szíven találta asszonyát s fájdal-

mában szakadt ki szívéből az „*Ének a hű-jér haj*”-ról.

A mi szerelmünk tiszta volt, mint a hó a hegyeken, ragyogó, mint a hold a felhők között... S most hallom, hogy a szíved mára gondol; úgy látszik, el kell szakadnunk egymástól... Ma még együtt vagyunk a boros serleg mellett; holnap kimegyünk a patak partjára, kórán reggel, a patak partjára... A patak vize elfolyik, Kelet felé, elfolyik Nyugat felé, s oly hideg, oly nagyon hideg!...

Amikor egybekeltünk — folytatja — nem sirtam; arra gondoltam, hogy egy egész ember, egy férfi lesz mellettem, aki

nem hagy el akkor sem, ha én már öreg leszek és szürke... Oh, hogy ingadozik a bambusz-nádas, oh, hogy hajlong a halak farka!... A férjemnek ma már mára van gondolja, mit érek itt én el már javakkal és jószággal?...

*

Könnyű esettel, finom selyemre festett képek ezek az eredetiben, itt durva, barbár, vaskos nyugati kópiák. Ott szépen csengő szavak, gyöngyként alápergő sorok, itt esetlen mormogás, halvány visszfénye egy más szépségnek, egy más világnak...

Futó András

Hubay Jenő és a budapesti Liszt-ház

Hubay Jenő, a hegédi legnagyobb magyar mestere, aki az utóbbi évtizedben valóban mint egy élő csoda élt közöttünk, a Liszt-ház című közelmultban megjelent nagy mű előszavában mint nagyjelentőségű művészeti nyomatékkal a következőket írja:

„Liszt-házról kell avatni a Zeneművészeti Főiskola régi Andrássy-utj épületét, melyben Liszt számos éven át hosszú időt töltött. Ebben lehet majd a magyar zeneművészet múzeumát és a Liszt Ferenc országos tiszteletét is elhelyezni. Lakását, melyet halála után vandál módon szétlaktak, rekonstruálni kell. Epp úgy a terem, hol Liszt matiné tartotta. Ebben hangversenyeket és felolvasásokat lehet rendezni.”

E sorok eredetének érdekes története van, amelynek egyedül szerény szemlélyem volt tanúja s az alább elmondandó c. t. is jellemző bizonyítékai, hogy az öcsöskj Hubay minden nagyobb perspektívát kiderítő kézzel szívén és lelkén minden idegszálával milyen intenzitással rezonált.

A következők kellő mértékű szempontjából előre kell bocsátanunk azt a Magyarországon nem eléggé köztudatban levő ténnyel, hogy az emberi művelődés művészetét, netében azon legnagyobb szellemek és értékek sorában, akik között mindenekelőtt Dante, Michelangelo, Shakespeare, Goethe, Beethoven, Wagner, Richard

Vel találkoznunk, a magyar földnek egy szűlőföld foglalt csak a külföld részéről is elismerten hevet és ez: Liszt Ferenc, Petőfi és a nevét már talán csak minden tízezredik ember hallotta a külföldön, aki Liszt nevét ismeri. Emlékszem: kicsoda megilletődés fogott el, mikor Weimarban Goethe, majd Liszt Ferenc lakóházába beléptem, ahol ma is minden úgy van, mint e nagy emberek életében, úgyhogy az az érzés fog el bennünket, mintha náluk volnánk látogatásban, de a neves házigazda épp távol van. Hogy ilyen látogatás azok részére, akik kiváló emberek alkotásaival és életével foglalkoztak, az élet legnagyobb élményei közé tartozik, annak számosan tanulni lehetnek, de ennek bizonyosságát felhozhatom még Firenzében Michelangelo lakóházában és Dante nyári lakában, a salzburgi Mozart-szüllőházban, a bayreuthi Wagner Richard-palotában való látogatásom melyen beversző emlékeim, vagy azt az órát, amelyet a bécsi Ungargasse 5. sz. alatti régi házban töltöttem, ahol Beethoven IX. szimfóniáját írta. Petőfi egyszerű kiskörösi szülőházát sem felejtí el soha az ember! Lisztnek az Andrássy-utj 67. sz. alatti (Vörösmarty-utca sarkán) lévő lakóházában tett látogatásom, ahol a Mester élete utolsó hat évében pesti tartózkodása alatt minden télen lakott — azonban a legkomorúbb emlékek közé tartozik.

AKADEMIA

nált vagy ábitatosan imádkozott, sokszor magára hagyva, órák hosszat élete nagy emlékeivel volt elfoglalva: most egy rozoga vaskályha, annak vasosövétől füstös a szoba egyrésze! A helyiséget a *Cionista Egyesület* bérlé, a nagy zenetermet, ahol Liszt elmélyedve orgonázgott, amely teremhez *Dohnányi, Bartók, Kodály, később Vécsey* és az első magyar csodagyerekek ifjúkori szereplése fűződik, s így a zenetörténetünk egyik legnevezetesebb helye: a *Cionistaegylet* esténként a *Csillag-féle táncintézetnek* adta albétele. Mint Petőfi felbőrdült, amikor Káziné egykori kurját Széphalmon, félig csúszkén, félig mint tömeglakást fedezte fel, úgy döbbent meg Hubay is: „A *Cionista Egyesület* iróda! Borzasztó!” Ismételte el többször.

Hubay felindulva fakad ki, hogy „milyen vandalizmus volt az annak idején, mikor Liszt lakását felszabták, mindent visszaadtak az adományozóknak, a tárgyakat, emlékeket nem törődött senki, elmondja, hogy *Peregriny* titkár *Kodálya* hordta ki a könyveket, írtakat, csak vígék, amit lehet. Lisztől is úgy gondolták, majd tovább el művelni, minék itt az a sok lom.” Ezeket tárgyalva, egyszerre csak felvetődik az a gondolat, hogy e vétkes mulasztás csak úgy nyerhet jóvátelet, ha Liszt egykori lakásában teremtik meg a magyar zenetörténeti múzeumot.

Magyar zenetörténeti múzeumot!

Hubay izgatottan felugrik székről s lelkesülten kiáltja „Igen, azt kell tenni! A magyar zenetörténeti múzeumot ott berendezni. Erről írok legközelebbi cikkemben!” — és odasietett íróasztalához és piros ceruzával felírta magának: „Magyar zenetörténeti múzeum”. A cikk 1934. november 11-én meg is jelent. Abban Hubay elmondván Liszt lakása valóságos szétrombolásának esetét, azt írja hogy a lakásnak rekonstrukciójával „nagy dolgot lehetne teremteni. Budapest egy rendkívül attrakciójával gazdagodna.”

Ez a kérdés azóta sem hagyta nyugton. Ismételtén tárgyalta a kultuszminisztériummal, a Liszt Ferenc Társasággal, hogy legalább egyelőre azt a lakást kellene kibérelni. Hubay Jenő még néhány héttel halála előtt is beszélgetést folytatott *Fellner Sándor* műépítéssel, a pénzügyminisztérium, igazságügyminisztérium, a Dunapalota fejes tervezőjével. Egy véletlen folytán kitűdött ugyanis, hogy az őz műépítész tervezte annak idején a régi zenakadémia berendezését, Liszt Ferencel folytatott személyes megbeszélések alapján annak maculakészítést is

Nagy szerencse, hogy a fiatalos lelkesedéssel telített öregur itt el még körültekintő, ő kész örömmel vállalkozott is a közreműködésre és az ő segítségével a mulasztások egyrésze meg pótolható. Egyik másik család is öríz meg Lisztől egy-egy butordarabot, úgyhogy ezek összegyűjtésével, s zenetörténeti anyag kiegészítésével a fővárost idővel egy világraszóló látványossággal lehet gazdagítani, ha az illetékes tényezők még most, míg nem késő, kézbeveszik az ügyet. S külföldi zenetudósok részére is nagyon kíváncsi jelentene a *Bartók-Kodály féle magyar népdalgyűjtemény, folklórkutatás* hozzáférhetővé tett tudományos anyag! Ezt Hubay is elismerte, noha köztudomású, hogy a legújabb zenei irányoktól elvi ellentétek választották őt el.

További tervek

Mint a Liszt-ház ügyével, úgy azonosította magát Hubay teljes lelkesedéssel az a tervvel, hogy Liszt életét egy többbázis képből álló gyűjteménnyel kell mint — jelentős részben magyar vonatkozású — bevezető dol-

mentumokkal a nagyvilág előtt ismertetni. Midőn e „Liszt Ferenc élete 300 képben” c. munkámat a mesterrel ismertettem, azonnal erőiesen akcióba lépett annak létrehozása érdekében. Panaszkodva mondogta el akkor nekem, hogy szerette volna, ha a *Stróbi* *Alajos-féle* ill. *Liszt szobrot* leemelik a *Zenakadémia* I. emeletéről s a *Liszt Ferenc* téri mindenki részére láthatóan helyezték volna el. „De ha már ezt nem csinálták meg, — mondta csupa hűvel — akkor legalább ezt a könyvet csinálják meg. Hiszen az — s ezt olyan lendülettel mondta, hogy szavainak zengése mindig meg fog maradni emlékemben — maga felér egy monumentummal!” Tüstént leült s néhány sorral is markáns erővel szegve le a legsürgősebb teendőket, ezt írta Budapesti társadalmi életének egyik jelentős szerepet játszó személyiségének:

„Budapest, 1936. január 5. Kedves Barátom, Dr. Mátéka Béla urat a legmegleghetben ajánlom szíves jóindulatodba. Tekintsd meg kélek az ő Liszt-gyűjteményét és vedd látha nagy befolyásodat, hogy a tervbe vett mű megjelenhessen.”

Hatalmas propaganda volna Liszt nagysága és magyarsága mellett! Baráti üdvözléssel igaz hűvel.

Hubay Jenő.

Irt személyesen a kultuszminiszternek is. Így segített ő elő minden érdemes ügyet. Rögtön megértett, lelkesített és cselekedett, ahol csak lehetett. Érdekes az is, mikor szóba hoztam, hogy hozzá kellene látni azoknak a dokumentumoknak összegyűjtéséhez, amelyek az ő életét és működését a zenetörténet külföldi vonatkozásaival összekapcsolják, azt válaszolta: „Nálam az még nem olyan sűrűgő.” — „Oh, nem azért mondom — válaszoltam — hiszen remélem: Kegyelmes Urunk megéri egészségben a 100-ik élet is.” „Azt nem, de egyelőre még bírom,” mondta. Majd arra is rákerül a sor, de most ezt a Liszt művel hozza tető alá, ez a *maga legsűrűgőbb dolga!* Az ő jelentős ösztönzésének hatása alatt meg is született a 300 képű felölő mű, épp Liszt halála évfordulóján sikerült azt Németországban *Hubay és Roabe* előszavával megjelentetni. (A magyar kiadást sajnos anyagi kérdések miatt egy magyar kiadó sem vállalta és így végeredményben a Liszt-kérdésben mintegy 100 dokumentummal a magyar ügy mellett bizonyító gyűjteményt a németeknek kellett megjelentetni.)

Minderek is mutatják, hogy közel a 80-ik életéhez, mégis mennyi időt szakított az öreg mester minden ügyhöz, amelynek nemcsak a jelentősége, hanem a személyes

mondhatta volna, hogy eléget fáradt már, őt hagyják már békében, nem kímélte magát s így sajnos — ami a legtragikusabb — dacára a megért ritka kornak emlékiratai mégis befejezetlenül maradtak. Szeretlők volna erre jobban unszolni, de ez kényes volt, könnyen félreérthető volna. Össze is írtam egy egész füzetre való kérdést. Budapestnek külföldi nagy művészekkel, *Beethms-szal, Massenet-val, Saint-Saëns-szal, Joachim-mal* stb. való zenetörténeti kapcsolataira vonatkozólag, olyanokat, amelyekre ma még csak Hubay Jenő tudott volna felelni, egyrészt meg is beszéltük, de a nagyrésze a választ mégis elvitte magával a sírba.

Félbemaradt tervek...

Szóba került, hogy az ő személyes visszamelegzése, ellenőrzése alatt azt a nagy jeletet megrajzoltatják, amikor mint 15 éves ifjú *apjának* vezénylete alatt a *Pesti Vigadó* kistermében átszellemült *arcot* a *Beethoven-hegedűversenyt* játszóta s ott voltak a hallgatók sorában *Liszt, Wieniawski*, a legnagyobb lengyel hegedűs, *Rubinstein*, az orosz zongoristán. Egyike lett volna a magyar zenetörténet legérdekesebb emlékeinek. Ez is elmaradt...

Olyan komoly volt ő mindenben: a szomorú csak az, hogy a halált nem vette komolyan.

A „Liszt-ház” és a magyar zenetörténeti múzeum megvalósulása, a Budapestben minden 5 vagy 10 évben — mint ahogy legutóbb mondta művészi „csatelszámológéppel” — megvalósítandó. *Liszt Ferenc* nevének egész alatt rendezendő nemzetközi jelentőségű zenéünnepségek, (mely gondolatnál szintén menten szívvel, lélekkel azonosította magát) mind újabb célkitűzései között szerepeltek. Ezen jelentős tervek megakadályozásának meoirójának be nem fejezésével, valóban igen nagy veszteség érte a magyar kultúrtörténetet. Nagy életének minden dicső mozzanata mellett is ebben rejlik hirtelen halálának tragikum.

A mulhatatlanul sürgős teendők közül pedig a Liszt-ház ügye Hubay szellemi végrendeletéhez is tartozik. Ebben ő önkéntelenül főleg nagy elődének, Lisztnek szószólója volt, aki ha arra eszmélhetne, hogy kedves budapesti otthonából mi lett, egyedül ebben a gondolatban találna csak meggyugvást és jóvátételt, hogy ez a hely most már neccs az ő emléket, hanem az örökségét átvett nagy zenei harcosh. Hubay, Dohnányi, Bartók, Kodály stb. világraszóló munkásságát és tudományos eredményeit is dokumentálja házájuk és külföld előtt.